

BIULETYN TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW ZIEMI WODZISŁAWSKIEJ

Herold Wodzisławski

NR 67 (3/2021 r.)
(specjalny)

ISSN 2657-9111

wodzislawtmzw@wp.pl

 HeroldWodzislawski

TEMAT
NUMERU:

WODZISŁAW ŚLĄSKI

Fot. DS dron

Miasto
i jego rys
HISTORYCZNY

Zabytki
i ATRAKCJE
turystyczne

Kiedy WODZISŁAW
stał się
Wodzisławiem
ŚLĄSKIM?

Dalekie
widoki
z SZARLOTY

Szanowni Państwo

Wodzisław Śląski to miasto, którego rodowód sięga odległych czasów średniowiecza. Już ok. 1257 r. miejscowość otrzymała prawa miejskie, co pozwala nam na zajmowanie zaszczytnego miejsca w gronie najstarszych miast Polski. W mijających wiekach na przemian Wodzisław Śląski przechodził przez okresy wzlotów i upadków, rozwoju i zniszczeń. Dziś Wodzisław Śląski to historyczna stolica liczącej 250 000 mieszkańców ziemi wodzisławskiej oraz ośrodek administracyjny 157-tysięcznego powiatu wodzisławskiego.

Jako Towarzystwo Miłośników Ziemi Wodzisławskiej w niniejszym opracowaniu chcemy przede wszystkim przybliżyć czytelnikom trochę ogólnych wiadomości o naszym mieście. W bieżącym numerze znajdą więc Państwo głównie informacje o Wodzisławiu Śląskim. Jest tutaj sporo informacji historycznych ale i współczesnych. Nie wykluczamy, że wzorem obecnego opracowania, w przyszłości zaprezentujemy też inne gminy ziemi wodzisławskiej. W numerze znajdą Państwo także artykuł na temat "dalekich widoków" z najwyższego punktu naszej ziemi - rydułtowskiej Szarloty. Jako TMZW liczymy, że ten numer Herolda będzie wpisywał się w ogólną promocję miasta i całej związanej z nim ziemi wodzisławskiej. Zapraszamy na specjalną wycieczkę po Wodzisławiu Śląskim.

Prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Wodzisławskiej
Piotr Hojka

Herb Wodzisławia Śląskiego jest najważniejszym z symboli miejskich. Kształtował się on wraz z początkami miasta w XIII, najpóźniej XIV w. Obecnie jego najstarszym przedstawieniem jest to z pieczęci miejskiej z 1597 r.

Orzeł górnośląski symbolizuje władcę Górnego Śląska i założyciela miasta księcia Władysława opolskiego, jest on także symbolem Górnego Śląska. Pojawiały się również poglądy, że jest on orłem polskim, jednakże obecnie przeważa pierwszy pogląd.

Róża, jak się najczęściej przyjmuje, jest symbolem Najświętszej Maryi Panny, patronki wodzisławskiego kościoła farnego. Funkcjonuje jednak również pogląd, w którym różę wywodzi się od herbu Planknarów, władających Wodzisławiem w XVI wieku tj. w okresie skąd pochodzi najstarsza znana nam dziś pieczęć miasta.

Kolejnym symbolem Wodzisławia jest flaga miejska. Prostokątny płat o proporcji 5:8, dzielony w słup: na prawym – błękitnym płacie, pośrodku, pół orła złotego z czerwonym dziobem i czerwonymi szponami, na lewym – czerwonym płacie, pośrodku, złota róża heraldyczna z zielonymi listkami. Flagą zarówno w barwach jak i umieszczonym na niej znaku herbowym nawiązuje do herbu Wodzisławia Śląskiego. Flagę miejską można dostać w galerii Art. Wladislavia.

Wodzisław Śląski to średniej wielkości miasto. Obecnie liczy 47 576 mieszkańców, z czego 59,2% osób jest w wieku produkcyjnym, 17,0% w wieku przedprodukcyjnym, a 23,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Powierzchnia miasta wynosi 49,5 km² a gęstość zaludnienia 972,4 osób na kilometr kwadratowy. W Wodzisławiu Śląskim zgodnie z danymi GUS z końca 2020 r. zarejestrowanych było 4 061 podmiotów gospodarczych, z czego 2 861 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W mieście działały 3 duże przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 osób, 42 firmy zatrudniające pomiędzy 50 a 250 pracowników oraz 162 podmioty, które zatrudniały od 10 do 49 osób. Resztę stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające poniżej 10 osób.

Wodzisław Śląski położony jest pomiędzy wielkimi aglomeracjami: Metropolią Górnośląsko-Zagłębiowską oraz okręgiem ostrawskim w Czechach. Położenie to zapewnia szybki dojazd zarówno do trzeciego największego miasta Czech - Ostrawy, jak i do miast Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Główną osią transportową jest Droga Krajowa nr 78 oraz drogi wojewódzkie nr 932, 933 i 936, a także Autostrada Bursztynowa. Samo miasto położone jest w pobliżu trzech węzłów Autostrady A1. Ponadto Dworzec kolejowy w Wodzisławiu Śląskim obsługują pociągi międzynarodowe i krajowe z połączeniami m.in. do Warszawy, Katowic, Wiednia, Pragi czy Budapesztu. Wodzisław Śląski posiada szereg terenów inwestycyjnych m.in. w strefach: Kokoszycka, 1 Maja i Olszyny. Ta ostatnia strefa jest obecnie intensywnie rozbudowywana.

Wodzisław Śląski jest położony w południowej części województwa śląskiego nad rzeką Leśnicą, dopływem Szotkówki i Olzy. Miasto leży na wysokości od 207 (Zawada okolice ul. Szybowej) do 287 m n.p.m. (okolice szybu Jedłownik). Wodzisław cechuje więc duża różnica wysokości względnej sięgająca 80 metrów. Miasto usadowione jest na kilku wzgórzach przecinanych głębokimi na kilkanaście metrów wąwozami. Stare Miasto położone jest na wysokości około 230-250 m n.p.m., natomiast otaczające je osiedla mieszkaniowe leżą wyżej, na wysokości około 260-280 m n.p.m.

Przy sprzyjających warunkach atmosferycznych z Wodzisławia można dostrzec pasmo Beskidu Śląsko-Morawskiego ze szczytem Łysa hora (pol. Łysa Góra) oraz góry Beskidu Śląskiego – Czantoria Wielka, Skrzyczne. Na zachodzie widoczne są też czeskie góry Jeseniki z charakterystyczną górą Pradziad, na której znajduje się widoczna z miasta antena. Przez Wodzisław przebiega równoleżnik 50° szerokości geograficznej północnej, którego przebieg wyznacza obelisk przed Urzędem Miasta. Miasto znajduje się na przedpolu Bramy Morawskiej, której sąsiedztwo ma niemały wpływ na tutejszy klimat i pogodę, a w dawniejszych czasach również na obecność człowieka na tych terenach.

W Wodzisławiu Śląskim znajdziemy szereg ciekawych miejsc związanych z turystyką, rekreacją i kulturą. Wśród obiektów publicznych prowadzących działalność wymienić możemy: Muzeum w Wodzisławiu Śląskim, Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną, Wodzisławskie Centrum Kultury. Ważnymi miejscami na wodzisławskiej mapie kultury są też Centrum Aktywności Społecznej, Galeria Art. Władislavia. Od 1922 r. w Wodzisławiu Śląskim działa klub sportowy Odra Wodzisław Śląski, który w latach 1996-2010 występował w Ekstraklasie.

Obecnym prezydentem Wodzisławia Śląskiego jest Mieczysław Kieca, który czterokrotnie był wybierany na tą funkcję. Przewodniczącym Rady Miasta jest Dezyderiusz Szwagrzak.

Zarys historii miasta

Prahistoria Wodzisławia Śląskiego rozpoczęła się z chwilą pojawienia się na tych terenach pierwszych ludzi w epoce kamienia. Pisana historia miasta rozpoczyna się w 1239 r. dla Jedłownika albo w 1257 r. dla samego Wodzisławia.

Relikty pobytu człowieka, który dostał się w te okolice najprawdopodobniej przez Bramę Morawską można znaleźć między innymi w wodzisławskim muzeum. Z okresu wpływów rzymskich, z początku naszej ery pochodzą znalezione w mieście monety rzymskie (m.in. cesarza Maksymina Traka), które prawdopodobnie zgubili tu kupcy wędrujący z południa Europy nad Bałtyk po bursztyn. Bogate ślady pozostawił też okres wczesnego średniowiecza, kiedy to po pobycie Celtów i Germanów osiedliły się tutaj plemiona słowiańskie. Zapis Geografa Bawarskiego

Denar Maksymina Traka. Być może odnaleziona w XIX w. w Wodzisławiu moneta wyglądała właśnie tak?

pochodzący z około 845, zawierający spis plemion słowiańskich, wymienił wśród plemion zamieszkujących Śląsk m.in. Gołęszyców (Golensizi) z 5 grodami. Przyjmuje się, że rejon dzisiejszego Wodzisławia znajdował się w zasięgu ich wpływów. Kwestią nierozstrzygniętą jest, czy obszar ten wszedł w skład Państwa Wielkomorawskiego. Pamiątką tych czasów jest świetnie zachowane znajdujące się w Lubomi w pobliżu Wodzisławia trójczłonowe grodzisko. W czasie kształtowania się państwa polskiego teren Wodzisławia wchodził w skład Czech, a następnie państwa Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Za czasów Mieszka II ziemia wodzisławska razem z całym Śląskiem została zagrabiona przez czeskiego księcia Brzetysława. Tereny te wróciły do Polski za czasów Kazimierza Odnowiciela. Jednak koniec walk z Czechami o te ziemie nastąpił dopiero w 1137 r. Po podziale dzielnicowym Polski przez Bolesława Krzywoustego w 1138 r., ziemia wodzisławska znalazła się w dzielnicy Władysława Wygnąńca. Następnie weszła w skład Księstwa opolskiego, a potem raciborskiego. W okresie kształtowania się kasztelanii raciborskiej (XII wiek) teren ten znalazł się prawdopodobnie w zasięgu jej władztwa terytorialnego. W 1239 r. źródło wymienia Jedłownik, który póki co zdaje się mieć najstarsze pisane świadectwo swego istnienia spośród obecnych dzielnic Wodzisławia.

Po najeździe tatarskim w 1241 r. i prawdopodobnym zniszczeniu osady która istniała w miejscu obecnego miasta, księciem górnośląskim został Władysław Opolski panujący w latach 1246–1281. W tym czasie przyspieszony został proces lokacji nowych miejscowości. Niestety, nie można dokładnie określić roku lokacji miasta Wodzisławia na prawie niemieckim, bo nie zachował się dokument z tego okresu, ale prawdopodobnie stało się to pomiędzy 1246 r. kiedy Władysław objął władzę a 1257 r. kiedy do Wodzisławia sprowadzono franciszkanów.

Założyciel Wodzisławia Śląskiego książę Władysław Opolski

Za datę otrzymania praw miejskich przyjęto uważać rok 1257, w którym zostali sprowadzeni do Wodzisławia minoryci (franciszkanie). Wodzisław w tamtym okresie należał do bardziej zaludnionych i bogatych miast na Górnym Śląsku. Już na przełomie XIII i XIV w. był jednym z głównych ośrodków wymieniających w *Liber Fundationis Episcopatus Wratislaviensis*, w pobliżu którego wzmiankowano kilkadziesiąt wsi. W tym samym czasie wymieniono też po raz pierwszy obecne dzielnice miasta: Radlin i Wilchwy.

Już w początkach swego istnienia przed 1320 r. Wodzisław został zniszczony przez pożar. W I poł. XIV w. rządy w Wodzisławiu obejmuje na pół legendarna Konstancja Wodzisławska. Księżna będąca córką

Władysława Opolskiego albo jego syna Przemysława zarządzała miastem i pobliskimi miejscowościami stanowiącymi załazek późniejszej ziemi wodziszławskiej do 1351 r., kiedy to być może w wyniku epidemii dżumy zmarła. W tym czasie w czerwcu 1345 r. w pobliżu Wodziszławia doszło do walk pomiędzy Kazimierzem III Wielkim i Janem Luksemburskim. Król Czech stając obozem pod Wodziszławiem, zatrzymał postęp wojsk Kazimierza Wielkiego, zmuszając króla Polski do zwinięcia oblężenia Żor i wycofania się do Małopolski.

Księżna Konstancja Wodziszławska

Po śmierci Konstancji ziemia wodziszławska najprawdopodobniej weszła w skład Księstwa raciborskiego. Po podziale Księstwa raciborskiego na dwie części Wodziszław wraz z Karniowem (Krnov), tworzyły Księstwo karniowsko-wodziszławskie, a od 1474 r. Wodziszław był stolicą Księstwa wodziszławskiego. Na jego gruzach w 1502 r. utworzono Wodziszławskie Państwo Stanowe. Obejmowało ono obszar ok. 214 km², często określane jako ziemia wodziszławska. Obok dziedzictwa księżnej Konstancji i Księstwa wodziszławskiego, Państwo to stanowi genezę dawnego i obecnego powiatu wodziszławskiego. Niestojna sytuacja w tej części Europy - wojny husyckie, a później rywalizacja czesko-węgiersko-polska o te tereny, powodowała zagrożenie dla rozwoju miasta i okolic. Zagrożeniem takim były również bandy rabusiów i pospolitych przestępców niszczących Wodziszław w tym czasie. Ludność miejska samego Wodziszławia zajmowała się kupiectwem i rzemiosłem. Wydaje się, że we wspomnianym okresie dominowały garbarstwo i szewstwo. Powszechne musiało być również rybołówstwo. W dawnych czasach w ciągu roku odbywały się tutaj dwa wielkie jarmarki z których szczególnie słynął ten w dniu św. Trójcy.

Od początku XVI w. do początku XIX w. Wodziszław był stolicą państwa stanowego, obejmującego szereg pobliskich wsi

Śmierć Ludwika Jagiellończyka w 1526 r. spowodowała, że władcą Czech, Węgier i Austrii został Ferdynand Habsburg. Od tego momentu to Habsburgowie władali Śląskiem. W latach 1517–1527 władcą Wodziszławia był Baltazar Wilczek, a po nim w latach 1528–1556 Jan Planknar. Proces nasilania się reformacji i kontrreformacji oraz wojny religijne zapoczątkowały upadek miasta. W tym czasie ziemią wodziszławską władali Plaweccy. Trwająca wojna trzydziestolenia podczas której Wodziszław był okupowany przez Szewdów doprowadziła miasto do ruiny. Po wojnie własność miasta i ziemi wodziszławskiej przeszła w 1668 r. na rzecz arcybiskupa ostrzyhomskiego Szeloposemy'ego. Po śmierci biskupa w 1685 r. majątek

przeszedł w ręce hrabiego Ferdynanda von Dietrichstein.

W 1738 r. właścicielem Wodziszławia stał się Guidobald Joseph von Dietrichstein. W 1740 r. wojska pruskie Fryderyka II zajęły prawie cały Śląsk, łącznie z ziemią wodziszławską. Faktycznie już od tego roku Wodziszław wchodził w skład Królestwa Prus. W tym czasie miasto nadal podupadało i stało się niewiele znaczącym ośrodkiem na Górnym Śląsku. Kolejne wielkie wydarzenia XVIII wieku np. wojna siedmioletnia, a w latach 1778–

Widok Wodziszławia w XVIII w.

1779 wojna austriacko-pruska nie miały specjalnego wpływu na losy miasta. Główną i niemal jedyną ich konsekwencją było pojawienie się w Wodzisławiu garnizonu wojskowego oraz obowiązkowa służba wodzisławian w armii pruskiej. W czasach gdy dominium wodzisławskim rządziła hrabina Sophie Carolina von Dyhrn w okolicy miasta z jej inicjatywy trwała intensywna kolonizacja fryderycjańska. Powstały wtedy osady takie jak: Marusze, Turzyczka, Karkoszka, Kucharzówka, Zofiówka czy Podbucze.

W początkach XIX w. pruska reforma administracyjna zniósła państwa stanowe i tworzyła powiaty. Wodzisław i ziemia wodzisławska początkowo znalazły się w powiecie pszczyńskim, a następnie rybnickim. Okres wojen napoleońskich przyczynił się do dalszego upadku miasta. Wodzisław, okupowany przez wojska francuskie, musiał płacić kontrybucję wojenną. W tym czasie bieda doprowadziła do wybuchu powstania chłopskiego, któremu przewodniczył sołtys z Jedłownika – Józef Bienia. Powstanie zostało rozbite, a przywódcę aresztowano.

W 1809 r. przeprowadzone zostały po raz pierwszy w jego dziejach wybory władz miejskich na zasadach określonych w nowej ordynacji. Wszyscy mieszcianie posiadający na terenie miasta domy lub warsztaty (221 osób) wybierali Radę Miejską. Do celów wyborczych miasto podzielone zostało na trzy dzielnice: Żorską, Pszczyńską, Raciborską. Wybrana została dwudziestoczeroosobowa Rada Miejska, która z kolei dokonywała wyboru magistratu (burmistrz, skarbnik i czterech rajców). 12 czerwca 1822 r. Wodzisław nawiedziło jedno z największych nieszczęść znanych w jego historii. Tragiczny pożar, który wybuchł na jednym

z wzgórz za kościołem spalił nieomal całe miasto. Wraz z rozwojem przemysłu nastąpił rozwój okolicznych miejscowości, co przekładało się również w mniejszym stopniu na rozwój Wodzisławia. W XIX w. w pobliskich Kokoszycach i Zawadzie z powodzeniem działały uzdrowiska, wykorzystujące wodę ze źródeł siarkowych. Górnictwo rozwinęło się m.in. w Rydułtowach, Pszowie i Radlinie. Ważnym impulsem w rozwoju miasta była budowa linii kolejowej z Rybnika w 1882 r., Chałupek i Bogumina w 1884 r. oraz w 1913 r. z Jastrzębia i Pawłowic do Wodzisławia.

W tym czasie na terenie Wodzisławia dochodzi do konfliktów politycznych i narodowościowych. W końcu XIX w. z wielką siłą objawia się tutaj polityka kulturkampf. Zarówno w czasie wojny niemiecko-francuskiej, jak i w 1914 r. wielu mieszkańców miasta zostało zaciągniętych do wojska niemieckiego. Przegrana Niemiec i rozpad Cesarstwa w 1918 r. stały się doskonałą okazją dla propolskiej ludności Wodzisławia. W 1919, 1920 i 1921 r. miały miejsce tutaj działania związane z powstaniami śląskimi. Do większych bitew o miasto doszło w 1920 i 1921 r. W czasie plebiscytu na Górnym Śląsku, większość ludności ówczesnego Wodzisławia głosowała za Niemcami. W obecnych wodzisławskich dzielnicach wygrała z kolei strona polska.

W wyniku podziału Górnego Śląska 4 lipca 1922 r. Wojsko Polskie zajęło Wodzisław. Miasto znalazło się w powiecie rybnickim należącym do autonomicznego województwa śląskiego. Z racji nowego układu politycznego, miasto stało się miejscowością przygraniczną, położoną w pobliżu dwóch granic: z Czechosłowacją i Niemcami. W 1937 r. zmieniono nazwę miasta na Wodzisław Śląski.

Rano 1 września 1939 r. Wodzisław Śląski został zajęty przez

Wojsko Polskie w Wodzisławiu 4 lipca 1922 r.

Wehrmacht. W styczniu 1945 r. dotarły do miasta marsze śmierci z obozów i podobozów KL Auschwitz. Więźniów wywożono z Wodzisławia pociągami w głąb III Rzeszy. Wodzisław Śląski zamieniony przez Wehrmacht w silny punkt obronny po ciężkich walkach, został zdobyty 26 marca 1945 r. przez oddziały Armii Czerwonej oraz wspomagającą ich I Czechosłowacką Brygadę Pancerną. W wyniku walk, miasto zostało zniszczone w 80%.

W 1945 r. władzę w mieście przejęli komuniści. W latach 1945-1948 doszło do utrwalenia rządów Polskiej Partii Robotniczej w strukturach samorządowych.

W tym samym czasie trwała odbudowa miasta. Odbudowy wymagało wiele budynków prywatnych i publicznych.

1 stycznia 1946 r. nastąpiło przyłączenie do miasta gminy Jedłownik wraz z przylegającą do niego Karkoszką. Również wtedy Wodzisław Śląski stał się siedzibą gminy "Wodzisław-Wieś", w skład której weszły: Czyżowice, Marusze, Turza Śląska, Turzyczka oraz Wilchwy. W 1954 roku utworzono z południowej części powiatu rybnickiego powiat wodzisławski.

Panorama Wodzisławia Śląskiego z Piskowej Góry około 1970 r. Widoczne budynki Nowego Miasta oraz otwarty w 1969 r. nowy szpital.

Kolejne lata to rozbudowa przemysłu górniczego, który pobudzał rozwój miasta. W tym czasie zbudowano magistralę wodociagową, oczyszczalnię ścieków, sieć gazową, nowe ciepłownię. Intensywny rozwój miasta nastąpił w latach 60. i 70. XX w. Powstała m.in. Kopalnia Węgla Kamiennego 1 Maja. Jedną z najważniejszych inwestycji była dalsza rozbudowa Nowego Miasta, powstawały nowe osiedla mieszkaniowe: 1 Maja, Jedłownik czy 26 Marca.

Symbolem nowoczesności w czasach PRLu w Wodzisławiu była placówka handlowa "Nasz Dom"

W 1975 r., w wyniku „gierkowskiej” reformy administracyjnej, przyłączono do Wodzisławia Śląskiego: Radlin wraz z Biertułtami i Głożynami; Pszów z Kokoszcami oraz Zawadą; Rydułtowy z Radoszowami oraz gminę Marklowice. Poszerzyło to obszar miasta do 110 km². Lata 1970–1989 to również budowa nowych osiedli mieszkaniowych, kolejno: 26 Marca, XXX-Lecia, Piastów i Dąbrówki, a także nowych osiedli w dzielnicach.

Ludność Wodzisławia Śląskiego aktywnie brała udział w wydarzeniach związanych z działalnością Solidarności. Strajki wybuchały tutaj m.in. w sierpniu 1980 r., grudniu 1981 r. i sierpniu 1988 r. W nocy z 29 na 30 kwietnia 1982 r. w proteście przeciwko wprowadzonemu stanowi wojennemu, wysadzono w Wodzisławiu Śląskim pomnik z godłem Związku Radzieckiego.

Skrzyżowanie dzisiejszych ulic Witosa i Jastrzębskiej w czasach PRLu w kolorze (fot. zbiory członka TMZW)

W początkowym okresie istnienia III Rzeczypospolitej, nastąpił stopniowy rozpad tzw. "Wielkiego Wodzisławia". Najpierw 1 stycznia 1992 r. odłączyły się Rydułtowy, następnie 31 grudnia 1994 r. Marklowice. 1 stycznia 1995 r. odłączył się Pszów, a 1 stycznia 1997 r. Radlin (tylko Biertułtowy, Obszary, Głożyny i niewielka część historycznego Radlina, który w większości pozostał w Wodzisławiu Śląskim tworząc dzielnicę Radlin II). 1 stycznia 1999 r. Wodzisław Śląski stał się siedzibą powiatu wodzisławskiego, w skład którego wchodziły miasta: Pszów, Rydułtowy, Radlin i Wodzisław Śląski oraz gminy: Gorzyce, Lubomia, Marklowice, Mszana.

Co warto zobaczyć w Wodzisławiu Śląskim?

Wodzisławska starówka pięknie prezentuje się z lotu ptaka. Widać m.in. doskonale zachowany układ szachownicowy miasta
Fot. DS Dron

Rynek - centralny plac Wodzisławia Śląskiego utworzony około 1257 r. Posiada wymiary 96 x 96 m. zajmuje więc powierzchnię ok. 9216 m². Plac jest otoczony kamienicami, z których 11 wpisanych jest do rejestru zabytków. Dawniej na skwerze stał ratusz, a sama płyta rynku służyła również jako wielki plac handlowy. Rynek był wielokrotnie przebudowywany, a obecnie podzielony jest niejako na dwie części - północną z fontanną i skwerem oraz południową będącą typowym placem, na którym w okresie letnim stoją ogródki piwno-gastronomiczne. W przeszłości Rynek wraz z przyległymi do niego uliczkami otaczały

miejskie fortyfikacje, po których symboliczną pamiątką jest ul. Wałowa.

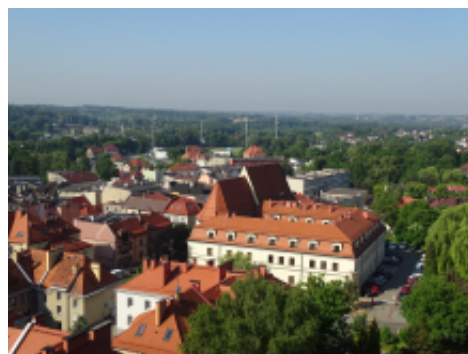
Wieża kościoła WNMP

W pobliżu Rynku na niewielkim wzniesieniu znajduje się **kościół farny** pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Jego pierwszym znanym proboszczem był w 1299 r. niejaki Jaśko. Prawdopodobnie kościół ten jest trzecią świątynią w tym miejscu. Jest to świątynia neogotycka wybudowana w 1910 r. na gruzach starszej z XVI w. Przy południowej ścianie kościoła znajdują się zabytkowe średniowieczne krzyże monolityczne - utożsamiane z **krzyżami pokutnymi**. W sąsiedztwie świątyni można zobaczyć również zabytkową **figurę św. Jana Nepomucena** z 1745 r. Wcześniej znajdowała się ona przed wejściem do wodzisławskiego pałacu.

Figura św. Jana Nepomucena z 1745 r.

W północno-zachodnim narożniku Rynku znajduje się dawny **Zespół Klasztorny Franciszkanów**. Składa się on z dwóch zabytkowych części - kościoła p.w. Św. Trójcy oraz budynku klasztornego. Ewangelicki kościół Świętej Trójcy to najstarszy zachowany do naszych czasów budynek Wodzisławia Śląskiego. Pochodzi on z połowy XIV w. i powstał na miejscu wcześniejszego oratorium. Budynek klasztorny pochodzi z XVII w. W czasie II wojny światowej, zespół pofranciszkański został znacznie zniszczony. Wtedy też runęła kościelna wieża do dziś nie odbudowana.

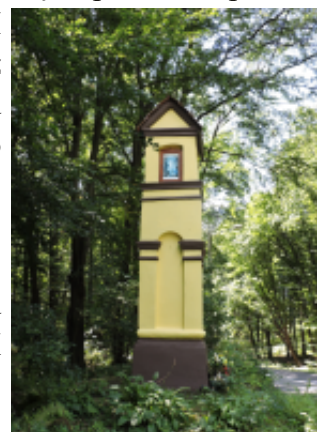
Wyjątkowym zabytkiem jest obecnie remontowany **Pałac Dietrichsteinów**. Wzniesiony w latach 1745-1748 obiekt, jest najstarszym w Polsce budynkiem o cechach klasycystycznych. Wodzisławski Pałac wyprzedzał swą epokę, a dziś stanowi wyjątkowe miejsce na mapie krajowych zabytków. Powstał on na miejscu dawnego zamku wodzisławskiego, po którym odnaleziono wiele śladów archeologicznych. Pozostałością po starym zamku wodzisławskim jest dziś wzgórze w parku miejskim. Chronologia powstania pierwszego zamku wodzisławskiego wymaga jednak dalszych badań. W Pałacu

obecnie ma swoją siedzibę lokalne Muzeum. Od bieżącego roku Pałac posiada zmieniony dach z dwoma dodatkowymi piętrami.

Nieodłączną częścią Wodzisławia jest wzgórze i las **Grodzisko**. Legendy wiążą to miejsce z początkami Wodzisławia, a reliktów tajemniczych wałów, zainspirowały miłośnika miasta i właściciela dominium wodzisławskiego Edwarda Braunsa do budowy w tym miejscu w 1867 r. zameczku z wieżą. Wieża w formie baszty przetrwała do dnia dzisiejszego i obecnie pełni rolę punktu widokowego na miasto. Jej dzieje są przeplatane okresami wzlotów i upadków. W okresie międzywojennym funkcjonowała tam restauracja. W czasach II wojny światowej i PRLu **Baszta Rycerska** popadła w ruinę i została odbudowana dopiero w 1991 r. staraniem Towarzystwa Miłośników Ziemi Wodzisławskiej. 16 czerwca 2004 r. została podpalona przez nieznanych sprawców. W latach 2010-2021 w dwóch etapach została odbudowana. Znajdująca się w pobliżu kapliczka słupowa najprawdopodobniej pochodzi z II. poł. XVII

w. Jest ona jedną z najstarszych kaplic przydrożnych ziemi wodzisławskiej. Przez miejscową ludność zwana jest **Kapliczką Sobieskiego**. W południowej części lasu miejskiego znajduje się również zabytkowy kompleks budynków dawnego wodzisławskiego sanatorium - obecnie Wojewódzki Szpital Chorób Płuc. Wzniesiony w 1897 r. obiekt, obok wodzisławskiej stacji kolejowej jest najdłużej nieprzerwanie funkcjonującym zakładem pracy w Wodzisławiu Śląskim. Zabytkowy kompleks składa się z pawilonu głównego, willi lekarzy, budynku ciepłowni z wysokim kominem oraz parku. W jego sąsiedztwie w latach 60. XX w. powstał **Ośrodek Rekreacyjny Balaton**, który dziś jest jednym z najbardziej popularnych wśród wodzisławian miejsc letniej rekreacji.

W rejonie Nowego Miasta znajduje się inny ciekawy obiekt, który warto odwiedzić. To wzniesiony ok. 1882 r. **budynek dworca kolejowego**. W kolejnych latach był on rozbudowywany po czym przybrał formę jaką znaleźliśmy sprzed jego kapitalnego remontu w latach 2017-2019. Obecnie zabytkowy dworzec to oprócz komfortowego miejsca obsługi podróżnych, również centrum społeczno-kulturalne, w którym odbywają się różnego rodzaju spotkania i konferencje.

W dzielnicy Wodzisławia Śląskiego - Kokoszykach znajduje się kolejny **zespół pałacowo-parkowy** należący obecnie do Archidiecezji Katowickiej. Pałac ten wybudowany w 1822 r. wraz z zabytkowym parkiem i kaplicą, dziś jest domem rekolekcyjnym, do którego przybywają goście z bliższej i dalszej okolicy. Obok znajduje się ośrodek jeździecki. W 1966 i 1968 r. w pałacu przebywał kardynał Karol Wojtyła. Innym również należącym do Kościoła Katolickiego obiektem w Wodzisławiu Śląskim jest **pałac w Jedłowniku**. Powstał on na przełomie XIX i XX w. a obecnie w pałacu znajduje się Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Opatrności Bożej.

Innym obiektem, który warto odwiedzić w Wodzisławiu Śląskim jest **sztolnia górnicza** przy Powiatowym Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego. Oddano ją do użytku w 1984 r. Znajdujące się kilka metrów pod ziemią chodniki i ściany wyposażono w oryginalne maszyny i sprzęt kopalniany - w tym w kombajny, przenośnik czy kolejkę. Sztolnia jest otwarta do zwiedzania cały rok w dni robocze. Długość

trasy to ok. 500 m. Sztolnia jest udostępniana dla zwiedzających w zorganizowanych grupach wyłącznie po uprzednim uzgodnieniu terminu.

Wyjątkową atrakcją jest również **Rodzinny Park Rozrywki Trzy Wzgórza**, zlokalizowany w północnej części miasta pomiędzy osiedlami XXX Lecia, Piastów i Dąbrówki. Park ma powierzchnię 24 hektarów. Położony jest w trzech głębokich na ok. 15-20 m. wąwozach, które schodzą się w jeden jar sięgający Starego Miasta. Przez teren parku przepływa wodzisławski potok. Znajduje się tam również niewielki sztuczny staw oraz naturalne bagno. Przy odrobinie szczęścia można spotkać tam różne rodzaje zwierząt np. zająca, bażanta, wiewiórkę, traszkę zwyczajną, a nawet żółwia. W parku znajduje się wiele atrakcji np. kompleks boisk sportowych, park linowy, miejsca do

grillowania, boisko do gry w bule, tor dla modeli zdalnie sterowanych, labirynt, tor do kręgli, tor do gry w kapsle, skate park, górkę saneczkową, ogródki jordanowskie, tor rowerowy racingowy BMX, boiska do gier zespołowych oraz linarium jedno z najwyższych w Polsce o rozpiętości 30 metrów. W parku wybudowano również chatę solankową. RPR Trzy Wzgórza posiada rozbudowaną sieć ścieżek rowerowych i pieszych. Jedną z nich o długości 640 m. możemy przejść albo przejechać do Starego Miasta. Na jej końcu znajduje się kapliczka św. Trójcy. Przy ul. Bogumińskiej w centrum miasta, znajdują się dwa zabytkowe budynki **Urzędu Miasta** z 1901 r. Dawniej mieścił się tam sąd i więzienie. Obok stoi obelisk wyznaczający **50° równoleżnika** północnego.

Wodzisław Śląski posadowiony jest na kilku wzgórzach, z których część posiada swoje własne nazwy. Dziś najbardziej rozpoznawalnymi i charakterystycznymi z nich oprócz wspomnianego już Grodziska, są **Galgenberg**, Piaskowa Góra i Żydowina. Galgenberg czyli szubieniczne wzgórze, położone ok. 1 kilometra na południe od centrum miasta w dawnych czasach był miejscem straceń. Obecnie prowadzone tam badania archeologiczne nie wykazały aby natrafiono tam na miejsce kaźni, aczkolwiek z analizy dawnych map w tym

dokładnych map pruskich wynika, że część wzgórza została zniwelowana i obecnie znajduje się tam zaplecze szkoły specjalnej. Innym wzgórzem identyfikowanym z miejscem kaźni czy też kazań (tutaj interpretacja jest dwójaka) jest tzw. **Kaźna Góra** - czyli dawne wzgórze położone na wschód od kościoła farnego (dawniej w tym miejscu był szpital powiatowy, a obecnie na tym terenie znajduje się "Oaza Aktywności"). Innym historycznym wzgórzem miasta jest **Żydowina**. To wzniesienie położone zaledwie 550 metrów na południe od Rynku. W przeszłości wzniesienie to było niezamieszkałe, natomiast w XIX w. urządzono tam cmentarz żydowski. W 1962 r. na jego gruzach, powstał tam cmentarz poległych w czasie II wojny światowej żołnierzy Armii Czerwonej. **Piaskowa Góra** to inne wzgórze na terenie miasta, które posiada własną nazwę. Położona jest w okolicy ul. Ofiar Oświęcimskich, a jej historia wiąże się z marszem śmierci z KL Auschwitz do Wodzisławia Śląskiego (Loslau). W styczniu 1945 r. pochowano tam ok. 50 ofiar marszu, zmarłych na terenie ówczesnego Wodzisławia Śląskiego.

W Wodzisławiu Śląskim warto odwiedzić też naszą **Galerię Art. Wladislavia**, znajduje się ona w kamienicy przy Rynku nr 20. Znajdą w niej państwo materiały i pamiątki z ziemi wodzisławskiej i nie tylko. W Galerii przede wszystkim można spotkać historyków, przewodników ale również innego rodzaju pasjonatów i miłośników lokalnej ziemi. Galeria czynna jest w czwartki, piątki i pierwsze niedziele miesiąca.

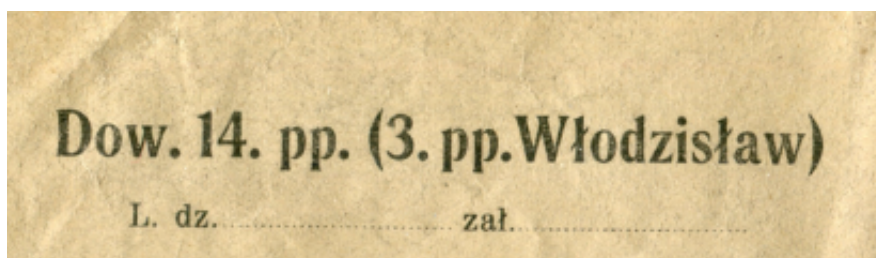
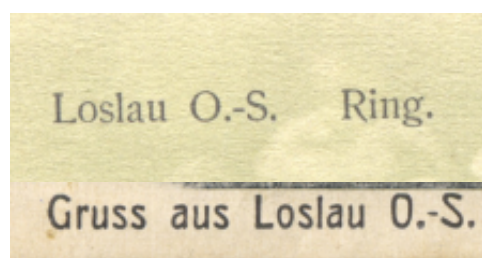
Piotr Hojka

Kiedy Wodzisław stał się Wodzisławiem Śląskim?

W ostatnim czasie natrafiłem na dyskusję dotyczącą nazwy miasta. Wodzisławianie interesujący się historią własnej miejscowości dociekali od kiedy do tradycyjnej nazwy miasta (Wodzisław) dodano drugi człon (Śląski). Wyjaśnijmy więc jaka jest historia przyrostka „Śląski” w oficjalnej nazwie naszej miejscowości.

Jak się okazuje dzisiejsza oficjalna nazwa miasta – Wodzisław Śląski, funkcjonuje formalnie od ponad 80 lat. Pierwsze dopiski rozróżniające o który Wodzisław chodzi - czy o nasz górnośląski czy może o ten w województwie świętokrzyskim - pojawiły się już na przełomie XIX i XX wieku. Wiązało się to przede wszystkim z rozwojem poczty. W końcu XIX wieku nie stosowano kodu pocztowego. Adresowanie pocztówek i listów do „Loslau” (w polskiej wersji do „Wodzisławia”) zaczęło napotykać na problemy. Pierwszy z powodów chaosu był bardzo prozaiczny. Wodzisław na przełomie XIX i XX wieku liczył około 2 700 mieszkańców. Był więc na tyle małym ośrodkiem, że w głębi II Rzeszy mało kto wiedział w jakiej części Cesarstwa Niemieckiego Loslau się znajduje. Powodowało to oczywiście komplikacje. Zaczęto więc stosować różnego rodzaju dopiski na korespondencji. Początkowo pod nazwą miasta dopisywano nazwę prowincji: „Oberschlesien”. Z czasem na pocztce wykształcił się skrót: „Loslau O.S.” lub „Loslau O-S.” (OS- skrót od Oberschlesien czyli po prostu Górny Śląsk). Na pocztówkach pierwsze takie zapisy pojawiają się już w końcu XIX wieku. Sama poczta do początku XX wieku wciąż jednak stosowała stempel z napisem „Loslau”. W 1907 na karcie pocztowej przechowywanej w Muzeum pojawia się już napis „Loslau. Kr. Rybnik”.

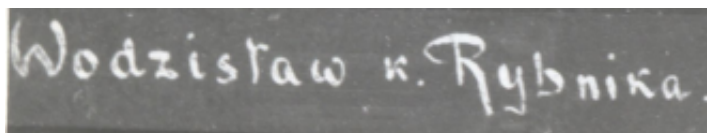
W związku z ofensywą państw Trójprzymierza i zajęciem w czasie I wojny światowej ziem polskich pod ich administrację wszedł również Wodzisław położony w województwie świętokrzyskim. Spowodowało to dodatkowe komplikacje, szczególnie w korespondencji i dokumentach coraz częściej pisanych po polsku. Początkowo w języku polskim używano wyłącznie nazwy „Wodzisław”, choć już w czasach powstań śląskich i plebiscytu możemy spotkać dokumenty z dopiskami „Górny Śląsk”. W tym czasie stosowano czasami formę „Włodzisław”.

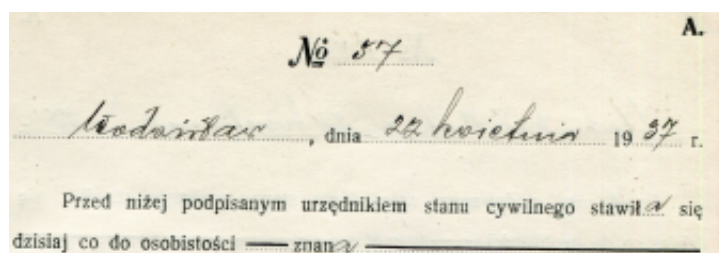
Po przyłączeniu Wodzisławia Śląskiego do II Rzeczypospolitej, 4 lipca 1922 r., szybko pojawił się problem dwóch miejscowości o tej samej nazwie. Na stemplach pocztowych pojawiała się więc nazwa „Wodzisław Śląski”. W związku z tym już w pierwszych latach po włączeniu miasta do II Rzeczypospolitej można spotkać na niektórych dokumentach nazwę „Wodzisław Śląski”. Była to zmiana wyłącznie w odniesieniu do poczty i dla pozostałych urzędów nieobowiązująca, a jednak czasami spotykana na dokumentach jak najbardziej formalnych.

W 1925 r. uległo to jednak zmianie. Jako, że Wodzisław Śląski przez cały okres międzywojenny należał do powiatu rybnickiego na stemplu pojawił się napis: „Wodzisław k. Rybnika”. Lokalny tygodnik „Echo Odry” w ten sposób skomentował zmianę: *„Z dniem 20 maja b. r. Inspektorat zmienił dotychczasowe nazwy urzędów pocztowych ‘Miasteczko Śląskie’ i ‘Wodzisław Śląski’, pierwszego na ‘Miasteczko koło Tarnowskich Gór’, a drugiego na ‘Wodzisław koło Rybnika’. (...) Czy jednak zmiana ta jest dobra? Dlaczego zamiast upraszczać nazwy komplikuje się je? (...) Możeby tak znów zmienić nazwę ‘Wodzisław koło Skrzyszowa’ lub ‘Rybnik koło Wodzisławia’? Doprawdy dziwaczne. Przecież Wodzisław Śląski był dostateczny...”*

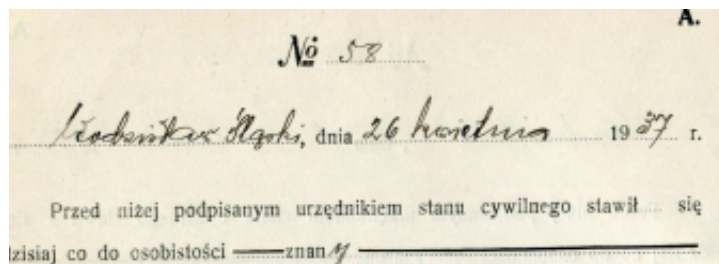
„Wodzisław koło Rybnika” możemy odnaleźć np. na pocztówce z 1929 oraz na stemplu pocztowym z kwietnia 1931 r. Co ciekawe na tej samej karcie pocztowej z stemplem „Wodzisław k. Rybnika”, mamy drukowany napis: „Polski Bank Ludowy Wodzisław Śl.”. Na kartach i pocztówkach z tego okresu można znaleźć również zapisy: „Wodzisław. Górny Śląsk”. Jak widać drugi człon nazwy miasta dopiero ewoluował, ale jego początki związane są z pocztą.

Po zmianie stempla pocztowego w 1925 r. podjęto ambicjonalne działania zmierzające do likwidacji dopisków „Wodzisław k. Rybnika” czy „Wodzisław Powiat Rybnik”. Kolejna batalia rozgorzała latem 1934 r. Wtedy to Związek Kupców wystąpił do Wydziału Nazewnictwa Wojewody Śląskiego o zmianę nazwy pocztowej miasta z "Wodzisław koło Rybnika" na "Wodzisław Śląski". Wniosek ten 2 sierpnia 1934 r. poparła Rada Miejska: *ponieważ nazwy Wodzisław koło Rybnika używa tylko poczta, a nie żaden inny urząd*. Formalnie nazwa miasta zmieniła się jednak dopiero w 1937 r.

Akty USC w Wodzisławiu Śląskim o numerze 57 i 58 z 1937 r. Widoczna zmiana nazwy miasta.

25 marca 1937 r. w Monitorze Polskim ukazało się „Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lutego 1937 r. o ustaleniu urzędowych nazw miast”. Zarządzenie to dotyczyło wszystkich miast II Rzeczypospolitej. O ile w większości przypadków nie wносиło ono żadnych zmian (np. w przypadku Rybnika), tak nazwa naszej miejscowości została uzupełniona o drugi człon – „Śląski”. Zarządzenie MSW pomimo, że miało wejść w życie z dniem ogłoszenia czyli 25 marca 1937 r. wprowadzono miesiąc później.

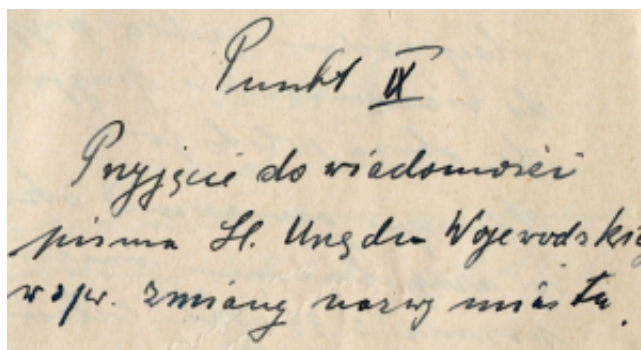
Z kolejnych pism MSW i Urzędu Wojewódzkiego wynika, że faktycznie formalna zmiana nazwy miasta nastąpiła dopiero w kwietniu 1937 r. Dokładnie w miesiąc po ogłoszeniu w Monitorze Polskim „Zarządzenia o ustaleniu urzędowych

nazw miast” - 26 kwietnia 1937 r. dotychczasowy Wodzisław stał się Wodzisławiem Śląskim.

W dokumentach Urzędu Stanu Cywilnego jako jednych z nielicznych zachowanych źródeł miejskich z okresu międzywojennego, do 25 kwietnia 1937 spotykamy nazwę „Wodzisław”, zaś od 26 kwietnia 1937 r. konsekwentnie stosuje się już nazwę „Wodzisław Śląski”.

Formalności dopełniła Rada Miejska 7 maja 1937, która w punkcie IX posiedzenia: „przyjęła do wiadomości pismo Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w sprawie zmiany nazwy miasta”.

W czasach II wojny światowej od 1 września 1939 do 26 marca 1945 r. powrócono do tradycyjnej niemieckiej nazwy miasta „Loslau” (bez dopisków). Poczta świadoma problemów i ponoszenia kosztów ewentualnych pomyłek stosowała ponownie wyróżnik „O-S”. Do nazwy Wodzisław Śląski wrócono w 1945 r. po zajęciu miasta przez Armię Czerwoną.

Rada Miejska w Wodzisławiu przyjęła do wiadomości uchwałę Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Jeden z aktów zatwierdzających formalną zmianę nazwy miasta.

Witold Kowalczuk

Hałda Szarlota - niezwykle miejsce na ziemi wodzisławskiej

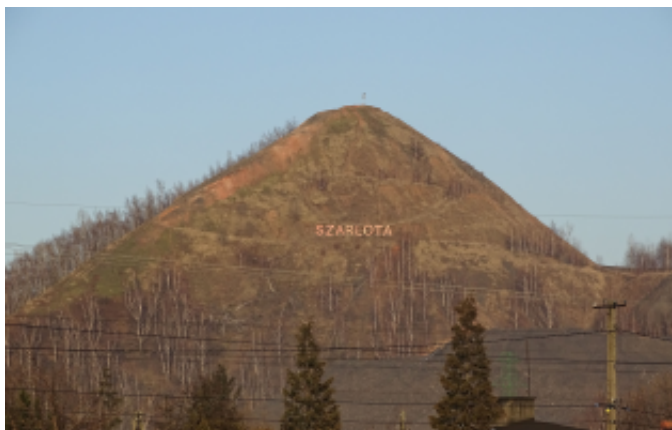
Kiedy wszedłem tu po raz pierwszy w 2007 r., kiedy Szarlota nie nazywała się jeszcze Szarlota, wiedziałem, że od tej pory to miejsce stanie się jednym z najpiękniejszych, jakie dane mi było ujrzyć w życiu. Był to środek lata, słońce prażyło, nie było jakiejś super widoczności, ale już sam widok zapierał dech w piersi. I ta wysokość!

Parę lat później podczas zimowego wejścia, tym bardziej zaskoczony byłem, że widać słabo Beskidy. Niestety ówczesny sprzęt w postaci aparaciku o matrycy słabszej niż dzisiejsze telefony komórkowe, pozwolił mi jedynie na ogólne fotografie. Dopiero wiele lat później, uzbrojony w nowszy aparat, stary radziecki super tele-obiektyw i wiedzę, oraz wiedząc, że tego dnia może być niezwykła widoczność, ruszyłem na szczyt w nadziei, że tym razem uda mi się zobaczyć wszystko, co można stamtąd zobaczyć. I nie przeliczyłem się – najdalsze możliwe do zobaczenia tereny z tego miejsca udało się w końcu zobaczyć i uwiecznić!

Szarlota ze swoimi 134 m. wysokości względnej jak podaje Wikipedia, a ponadto dużej wybitności względem otaczającego ją terenu, jest jednym z najwyższych punktów w okolicy, z którego można również zaobserwować większość gór, a także oferując niesamowite bogactwo szczegółów na bliższym i dalszym planie...

No właśnie, bogactwo szczegółów. Gdyby zadać sobie pytanie „Co można zobaczyć z Szarloty?” trzeba by najpierw odpowiedzieć sobie na pytanie „przez co się patrzy?”. Stojąc na szczycie, przede wszystkim w oczy rzuca się najbliższy plan – okoliczne dzielnice domków jednorodzinnych, większe miasta na dalszym planie, większe skupiska miejskie nieco dalej, pojedyncze fabryki, kopalnie i hołdy górnicze (KWK Rydułtowy, Marcel, Jas-Mos, Jankowice, Borynia, Krupiński i inne), elektrownie (w Rybniku, Detamrowicach czy Łaziskach Górnych), nieskończone połacie lasów i pól ciągnących się po horyzont... Horyzont. Ten artykuł skupi się właśnie w dużej mierze na horyzoncie, i tym co można na nim ujrzyć aż po sam widnokręś.

Niewątpliwie najdalszym miejscem, które można było ujrzyć to Tatry (widoczne szczyty: Kieżmarski, Pyszný i Lodowy oraz Wielka Kończysta) oddalone o 161 km. w najdalszym miejscu! Natomiast jeśli ma się do dyspozycji dobrą lornetkę, można tu ujrzyć mnóstwo odległych miejsc. Na południu cały Beskid Śląsko-Morawski (m.in. Travny, Lysa Hora, Smrk, Jaworowy); Beskid Śląski (m.in. Czantoria, Równica,

Widok ogólny na hałdę Szarlota

Widok ze szczytu ponad 100 metrowej hałdy w Rydułtowach

Widok w kierunku południowym, widoczny maszt w Ostrawie oraz kościół w Rogowach

Widok na KWK Marcel i Koksownię Radlin. W tle z prawej strony Skrzyczne

Łysa Góra najbardziej charakterystyczny szczyt widziany z naszej ziemi

Smrk i Kněhyně dwa szczyty w czeskich Beskidach. Z lewej strony Szyby Jedłownik w Wodzisławiu Śl.

Holdy koło nieistniejącej KWK Dębieńsko w Czerwionce-Leszczynach. Za nimi znajdują się Katowice, a bezpośrednio za najwyższym szczytem można dojrzeć katowickie „Kukurydze”.

Stożek , Barania Góra); Żywiecki (Rycerzowa, Skrzyczne, Klimczok i oczywiście Babia Góra). Beskid Mały i Andrychowski (Magurka, Hrobacza Łąka, Potrójna, Leskowiec); Beskid Makowski (Parszywka, Kotoń) i Wyspowsy (Lubomir). Z innych pasm „zaBeskidowych” pozostało jeszcze pasmo Małej Fatry (z widocznym Małym i Wielkim Krywaniem, Wielkim Rozsutecem i Chlebem). Od zachodu Jesioniki w Sudetach wschodnich (Pradziad, Wysoka Hole, Petrovy Kameny) i Góry Opawskie z najwyższą Biskupią Kopą i samotny Velky Roudny. Od wschodu masyw Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Od północy horyzont odcinał Garb Tarnogórski, wraz z górą św. Anny, ale najdalsze czubki turbin wiatrowych wystawały zza niego aż z okolic Strzebinia, znajdującego się 22 km. przed Częstochową. A przed nimi prawie wszystkie miasta Górnego Śląska, Zagłębia, Rybnickiego Okręgu Węglowego, Czech i Moraw oraz tereny województwa opolskiego i małopolskiego, a także wiele pomniejszych górskich i nizinnych miejscowości.

Dlaczego z takiego miejsca, z którego widać całe pasma Sudetów, Beskidów i Tatr, które są najdalszymi obszarami widocznymi z tego miejsca tak rzadko można je ujrzeć? Powodów jest kilka.

Po pierwsze – są dość niewielkie patrząc z „perspektywy oczu”. Niestety rozdzielczość oka jak i kąt widzenia jest dość ograniczony, więc najlepiej „wspomóc się jakąś... pomocą”. Najwygodniejsza będzie lornetka, alternatywnie teleskop lub obiektyw fotograficzny z dobrym przybliżeniem. Przy ich pomocy można ujrzeć rzeczy, które na pierwszą chwilę były zupełnie niedostrzegalne, lub majaczyły jako nierozróżnialne szczegóły na horyzoncie.

Po drugie – widoczność i widzialność. Przejrzystość powietrza ma największy wpływ na to, jak daleko jesteśmy w stanie patrzeć. Wpływ na nią ma wiele czynników. Zanieczyszczenia powietrza w postaci np. smogu dość skutecznie rozpraszają światło i zasłaniają obiekty. Większe znaczenie ma jednak wilgotność powietrza i temperatura. W środku lata, kiedy słońce na bezchmurnym niebie ogrzewa ziemię, zaczyna ona mocno

Na pierwszym planie Osiedle Piastów w Wodzisławiu Śląskim, na drugim Elektrownia w Dětmarovicach, na trzecim Czupel i na końcu Travný.

Fragment Wodzisławia Śląskiego z rydułtowskiej Szarloty. Widoczny prawie 100 m. komin Elektrociepłowni Wodzisław Śląski oraz osiedle przy ul. 26 Marca. W tle panorama Beskidów.

KWK Chwałowice, dalej widoczny komin Elektrowni Jaworzno a w tle zarys Jury Krakowsko-Częstochowskiej

Halda KWK Marcel, Jastrzębie-Zdrój, Równica i Barania Góra

parować, tworząc „perspektywę powietrzną” widzianą jako zaniebieszczenie dalekich widoków i ograniczając skutecznie widzialność do kilkudziesięciu kilometrów. Podobnie mgła, jednak jest ona dużo rzadszym zjawiskiem. Dodatkowo silne nagrzewanie ziemi i jej parowanie, powodują, że powietrze zaczyna intensywnie falować, co dodatkowo ogranicza skutecznie możliwość rozróżnienia szczegółów na dalekich widokach. Podobny problem był podczas próby sfotografowania Tatr – patrząc w linii prostej z czubka Szarloty znajdują się one dokładnie nad czubkiem jednego z kominów KWK Marcel, z którego wydobywał się nawet nie dym, ale gorące powietrze, skutecznie „zafalowując” obraz.

Co więc pomaga w dojrzeniu tego co niedostrzegalne? Dobry sprzęt optyczny. Jeśli zaś chodzi o warunki, to na pewno wiatr. Kiedy pojawia się halny, wiejący od gór, jest duża szansa, że rozwieje on powietrze zgromadzone nad miastami, oczyszczając atmosferę. Pomocna może być też pora roku, kiedy słońce nie osiąga swoich najwyższych możliwych pozycji na horyzoncie (nie lato), i kiedy produkcja smogu nie jest ponadnormatywna (nie zima). Dodatkowo niższa temperatura zmniejsza falowanie atmosfery. Z własnych obserwacji zauważyłem, że najlepsze widoki można zobaczyć z terenów Śląska w okolicach maja, oraz późnym latem i wczesną jesienią. Dodatkowo dobrze, gdy niebo pokrywają skupiska niewielkich gęsto rozlokowanych chmurków kłębiastych, na pierwszym planie (czyli obszar pierwszego planu znajduje się w cieniu, co ogranicza najbardziej przykre skutki falowania). Dobrze też, gdy w górach jest śnieg, co dodatkowo zwiększa kontrast między nimi a niebem, lub gdy słońce zachodzi/wschodzi za nimi lub w ich pobliżu.

Reszta zależy już od szczęścia, którego to na koniec gorąco wszystkim życzę!

Tekst i zdjęcia: Witold Kowalczyk (2021)

Co jeszcze widać z Rydułtowskiej Szarloty? Wielkie góry! Powyżej widoczna jest Mała Fatra na Słowacji. Przed Małą Fatrą widzimy dzielnicę Wodzisławia Śląskiego - Wilchwy w tym pozostałości KWK 1 Maja z charakterystycznym pomalowanym na biało-czerwono kominem. Dalej znajdują się zabudowania czeskiej Karwiny.

Najbardziej niesamowitym widokiem jaki można dostrzec z haldy w Rydułtowach są Tatry. Widać wprawdzie ich niewielką część ale szczyty: Kiežmarski, Pyszny i Lodowy oraz Wielka Kończysta możemy rozpoznać z odległości 161 km. jaka dzieli Rydułtowy i Tatry.

Komunikaty TMZW

Miasto Wodzisław Śląski przyznało nam dofinansowanie na wydanie Herolda Wodzisławskiego, wycieczkę/rajd po legendarnym Grodzisku oraz gadżety upamiętniające to wydarzenie. Przygotowaliśmy specjalną serię magnesów, torb oraz kubków. Gadżety te można dostać w Galerii Art. Władislavia na Rynku nr 20, w godzinach jej otwarcia. Ponadto w Galerii TMZW istnieje możliwość otrzymania flagi miejskiej, którą mogą u nas pobrać wybrane jednostki i instytucje miejskie oraz mieszkańcy. W Galerii są także dostępne numery Herolda Wodzisławskiego. Wszelkie materiały dostępne są wyłącznie do wyczerpania nakładu.

Podczas Walnego Zebrania Członków w dniu 9 lipca 2021 r. członkiem Komisji Rewizyjnej TMZW został **Kazimierz Cichy**.

Zachęcamy wszystkie osoby zainteresowane dziejami ziemi wodzisławskiej, miasta Wodzisławia, oraz okolic do wstępowania w nasze szeregi. Towarzystwo Miłośników Ziemi Wodzisławskiej jest organizacją społeczną działającą na terenie wszystkich gmin ziemi wodzisławskiej: Godowa, Gorzyc, Jastrzębia-Zdroju, Lubomi, Markłowic, Mszany, Pszowa, Radlina, Rydułtów i Wodzisławia Śląskiego.

Wycieczka - Rajd jedwabnym szlakiem po legendarnym Grodzisku

We wtorek 21 września 2021 r. Towarzystwo Miłośników Ziemi Wodzisławskiej zorganizowało rajd wodzisławskim jedwabnym szlakiem. Spacer rozpoczął się od Zajazdu Cyganek przy ulicy Jastrzębskiej. Tu zebrała się o godzinie 10:30 grupa wędrowców. Każdy na drogę otrzymał napój i batoniki. Uczestników zapoznano z historią tej części miasta i dziejami Wilchw oraz Zamysłowa Wodzisławskiego. Następnie na ulicy Brackiej przeszliśmy obok budynków, w których znajdowały się w czasie II wojny światowej konspiracyjne lokale Armii Krajowej. Przedstawiono też dzieje osiedla awaryjnego byłej kopalni "1 Maja". Kolejnym punktem wycieczki był szpital i willa lekarzy. Podziwialiśmy odnowioną grootę lourdzką przy budynku szpitala im. dr Alojzego Pawelca. Następnym punktem był wodzisławski Balaton z jego niezwykle ciekawą historią. Leśne ścieżki pięknego lasu zaprowadziły nas w okolice wilchwiańskiej Palestyny oraz Pragi. Jedwabny szlak skończył się przy nie istniejącej już leśniczówce miejskiej przy ulicy Grodzisko. Uczestnicy poznali historię wodzisławskiego jedwabnictwa. Tu od 1927 r. funkcjonowała I Górnosłaska Stacja Jedwabnicza, kierowana przez leśniczego Jana Maroszczyka. Kierował on także założonym w roku 1928 przez siebie Śląskim Towarzystwem Jedwabniczym. W Wodzisławiu gościli

miłośnicy jedwabników z całego Śląska a wycieczki odbywała tu dziatwa szkolna. Dalszy etap naszej długiej i trudnej wędrówki po wodzisławskim lesie odbyliśmy żółtym szlakiem, który wyznaczył wodzisławski oddział PTTK w latach 70-tych ubiegłego stulecia. Punktem końcowym była zabytkowa Baszta Rycerska. Poznaliśmy historię Grodziska, kapliczki Sobieskiego, leśniczówki oraz Baszty. Ten odnowiony zabytek w tym owianym legendami miejscu można było zwiedzić i podziwiać przez lunetę okoliczne tereny. Rajd zorganizowano w ramach projektu dofinansowanego przez Urząd Miasta Wodzisławia Śląskiego. Serdeczne podziękowanie dla wszystkich uczestników tej niecodziennej wyprawy i mamy nadzieję, że w przyszłości wspólnie z miastem zorganizujemy kolejne.

Widok na północ z tarasu wieży kościoła WNMP w Wodzisławiu. Zdjęcia wykonane w 1986 i 2021 r. są nieco podobne. Widzimy na nich przede wszystkim budynek powstałego w 1969 r. szpitala oraz zabudowania bezpośrednio sąsiadujące ze Starym Miastem. Niedługo znajdowały się one już poza obrębem właściwego miasta, którego kraniec przebiegał mniej więcej wzdłuż ulicy Wałowej. Nosi ona nazwę na część istniejących dawniej fortyfikacji miejskich.

Górnictwo tradycje Wodzisławia Śląskiego

Widok na KWK 1 Maja wybudowaną w latach 1952 -1960. KWK 1 Maja była pierwszą w PRLu kopalnią zbudowaną od podstaw. Zastosowano w niej wiele pionierskich i nowoczesnych w owym czasie rozwiązań. Na jej otwarciu gościli Józef Cyrankiewicz i Edward Gierek. Kopalnia była dumą nie tylko Wodzisławia Śląskiego ale stanowiła wzorzec dla budowy kolejnych kopalni węgla kamiennego w Polsce. Zamknięta została w 2001 r.

Znajdująca się w dzielnicy Jedłownik Szyb, wieża to jeden z pozostałych po górnictwie węgla kamiennego symboli Wodzisławia. Powstała w 1976 r. budowla jest jedynym w kraju obiektem tego typu o konstrukcji zastrzałowo-basztowej. Na próżno szukać jej jednak w katalogu zabytków techniki. Pozostałością po dawnej kopalni jest również koło z szybu KWK 1 Maja, ustawione na skwerze przy WCK w 2001 r. przez TMZW.

Towarzystwo Miłośników Ziemi Wodzisławskiej i Herolda, możecie znaleźć w serwisie facebook pod adresem: <https://www.facebook.com/tmzwwodzislaw/> oraz na amatorskiej stronie internetowej pod adresem: <https://ogr310.webwave.dev/>

Drukowanego Herolda można znaleźć w Galerii Art. Wladislavia, Muzeum, Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Wodzisławiu Śląskim, Bibliotece Narodowej w Warszawie. Zachęcamy do pisania i nadsyłania artykułów do Herolda Wodzisławskiego. Od 2021 r. Herolda Wodzisławskiego można również czytać w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej.

Nakład drukowany biuletynu zależy od środków pozyskanych od darczyńców, dlatego osoby chcące pomóc w wydawaniu i druku Herolda Wodzisławskiego prosimy o wpłaty na konto bankowe TMZW: **Mikołowski Bank Spółdzielczy nr konta: 88 84360003 0101 0400 0589 0002.**

Wszystkich miłośników ziemi wodzisławskiej zachęcamy do wstępowania w szeregi naszego Stowarzyszenia! Osoby chcące odwiedzić Wodzisław Śląski i poszukujące przewodnika po ziemi wodzisławskiej zapraszamy do kontaktu z Towarzystwem Miłośników Ziemi Wodzisławskiej. Z TMZW możecie skontaktować się mailowo: wodzislawtmzw@wp.pl lub telefonicznie **602 494 643**.

DRUKARNIA LEGIS

„HEROLD WODZISŁAWSKI” wydawany jest przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Wodzisławskiej w Wodzisławiu Śląskim

Redaguje zespół: Piotr Hojka, Piotr Sidor.

Redaktor naczelny: Piotr Hojka

ISSN: 2657-9111

Adres redakcji i administracji: 44-300 Wodzisław Śląski, Rynek 20. e-mail: wodzislawtmzw@wp.pl

Uwagi prawne: Wydawca ani żadna inna osoba działająca w imieniu Wydawcy nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne skutki wykorzystania informacji zawartej w „Heroldzie Wodzisławskim”, ani za pomyłki, które tu mogą się pojawić. Prezentowane opinie, poglądy, oceny i wydarzenia odzwierciedlają prywatne oceny ich autorów. Niniejsza publikacja w formie zarówno drukowanej jak i elektronicznej podlega ochronie zgodnie z Ustawą z dnia 4 lutego 1994 o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Rozpowszechnianie i przedruk części tekstu dozwolony wyłącznie z podaniem źródła.

DRUK: Drukarnia „LEGIS”, ul. Jastrzębska 157, 44-304 Wodzisław Śląski, tel. 32 455 11 66